

philatelic judaica

postage stamps poštanske marke

postal cards dopisnice lettercards

zatvorene dopisne karte imprinted

envelopes koverti sa uštampanom

markom fiscal **documents**

fiskalna dokumenta wrappers

omoti aerogrammes aerogrami

postmarks poštanski žigovi civil

internee camp mail logorske

pošiljke censorship mail

cenzurisane pošiljke forwarding

agents markings oznake

poštanskih agenata official mail

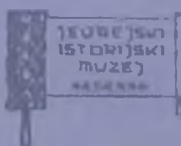
službene pošiljke free frank mail

pošiljke oslobođjene od plaćanja

poštarine paraphilatic material

parafilatelistički materijal charity

stamps dobrotvorne marke

21. April

Steindl's. Engel in Wien.

Belgrad den 21ten Jänner 1859 Pf. 2000 i. O. W.
 Drey Monath dato ~~haben~~ ~~gegen~~ ~~den~~ ~~Prima~~ ~~Wechsel~~
 an die Ordre ~~Mein~~ ~~Bein~~ ~~eigene~~ ~~die~~ ~~Summe~~ ~~von~~
 Gulden ~~zwey~~ ~~Tausend~~ ~~in~~ ~~Best.~~ ~~Wahrung~~ -
 Worth in ~~und~~ ~~stellen~~ ~~es~~ ~~auf~~ ~~Rechnung~~ ~~aus~~ ~~Bericht.~~
 Ilija Molosavljević
 in Belgrad

David Haim
 (Signature)

Fiskalni dokument - menica izdata januara 1859.g. od strane Novčanog zavoda Davida Haima* u Beogradu Iliji Molosavljeviću Kolarcu na sumu od 2.000 guldena. Na dokumentu se nalaze potpisi zajmodavca i zajmotražioca.

*David Haim Davičo
oko 1780 - 1860.g.
trgovac, menjač, prijatelj kneza Miloša Obrenovića
živeo u Beogradu, Zemunu i Beču.

Materijal za izložbu DOKUMENTA FILATELISTIČKE JUDAIKE ustupili su:

**Vojislav BEGOVIĆ
Tugomir BRUKNER
Mirko CARAN
A. i E. KOŠ
Moric LEVI
Rista MILETIĆ
Muzej - JIM Beograd
Eduard NOJMAN
Jovan RELJIN
Gojko VRTUNIĆ**

Organizator izložbe zahvaljuje gospođi Svetlani BRUKNER i gospodinu Tugomiru BRUKNERU, autorima poštanske karte - pozivnice, prigodnog poštanskog žiga i umetničkih maraka inspirisanih temom izložbe, PTT Muzeju ZJPTT na ustupljenim izložbenim vitrinama, pojedincima koji su ponudili ili ustupili materijal za izlaganje i dali kreativan doprinos izložbi, institucijama koje su materijalno pomogle izložbu.

U okviru svoje delatnosti čuvanja i prikupljanja gradje o istoriji Jevreja na tlu bivše Jugoslavije, Jevrejski istorijski muzej je oformio i zbirku filatelije. To nije bilo sistematsko prikupljanje u cilju formiranja zbirke. No kako su pripadnici jevrejske zajednice godinama poklanjali mnoge zanimljive eksponate, tako se vremenom formirala specifična filatelistička zbirka vezana za judaiku. Deo te zbirke je sa filatelističke tačke gledišta manje značajan ali sa muzeološke i arhivističke tačke zanimljiv. Ova izložba je zanimljiva mešavina filatelističkih i muzeoloških koncepcija, kako u odabiru materijala tako i u prezentaciji. Načinjeni su ustupci i sa jedne i sa druge strane. Filatelisti su prihvatili da se izloži dosta dokumentarnog materijala koji je samo u širem smislu filatelistički, a muzeolozi su prihvatili da se, po njihovom shvatanju, izloži malo takvog materijala: na primer arhivska gradja vezana za holokaust u okviru koje su dopisnice i pisma iz raznih logora.

* * *

Na tlu bivše Jugoslavije Jevreji borave dva milenijuma. Iz vremena rimske vladavine ima materijalnih tragova iz nekoliko mesta. U većim talasima se od XVI veka naseljavaju Sefardi (Jevreji koji dolaze sa Iberijskog poluostrva posle progona 1492. godine) na teritorije današnje Makedonije, Srbije, Bosne i Hercegovine i Dalmacije. Aškenazi (Jevreji koji dolaze sa teritorije Srednje Evrope i govore uglavnom jidiš ili madjarški) naseljavaju se tokom XVIII i XIX veka na teritoriji Vojvodine i Slavonije.

Materijalnih tragova o nekadašnjem boravku

As one of its field of actions of preserving and collecting materials about the history of Jewish people on the grounds of ex Yugoslavia, Jewish historical museum formed collection of philately. It wasn't systematical collecting for the purpose of forming collection. But since the members of the Jewish community were donating to the museum many interesting exhibits during the years, interesting philatelist collection connected to Judaica was formed slowly. Part of this collection is from philatelist point of view worthless but for the museum and for archivists interesting. This exhibition is an interesting mixture of philatelist and museum conceptions, regarding selection of the materials and the presentation. Concessions have been made from both sides. Philatelists agreed to exhibit a lot of documents which were only in a wider sense part of the philatelist material, and museum

Jevreja na Balkanu ima dosta. U manjim mestima u kojima su živele i danas postoje ulice koje su zadržale naziv "Jevrejska ulica". Tako, na primer, u Beogradu postoji Jevrejska ulica koja je ucrtana i u najstarijim planovima grada. U Dubrovniku postoji Žudioska ulica, u Mariboru i u mnogim drugim mestima. U oblastima koje su bile pod Otomanskom vlašću postojale su mahale u kojima su živeli Jevreji. Poznate su mahale u Bitolju u kojima su odvojeno živeli portugalski Jevreji, poseb-

agreed; in the way they see it, to exhibit not a lot of that kind of material: e.g. archives connected to holocaust where postcards and letters from different concentration camps can be found.

* * *

On the territory of ex Yugoslavia Jews lived for two millenniums. From the time of Roman Empire there were material traces from few locations. Sefards came in big waves in the 16th century (Jews who came from Iberian Peninsula after pursuit 1492)

Nagy-Becskerek, 1896 *Janis* *ho*

Zsákkölesözés. Vegyeskerek

SZÁMLA

özv. Guttman Jakabnéól Nagy-Becskerek.

Nagy raktár

Fizetendő Nagy-Becskereken.

 <i>6 Láska</i>	<i>1281 - 413 kg. mérs</i>	<i>2.20 fut 24</i>
 <i>24 fut 49 kot</i>		
<i>49 kot. osztrak istobben nagy k... mai na</i>		

-ozija: Örvegy Guttmané.

no aragonski i drugi. U Sarajevu, Skoplju i u drugim mestima takodje su živeli u mahalama. Sa druge strane u gradovima koji su bili pod austro-ugarskom vlašću ili italijanskom, postojali su odvojeni delovi grada u kojima su Jevreji živeli - geto, koji se uveče zatvarao. Takav geto postojao je u Dubrovniku, Splitu, Mariboru i drugim gradovima.

Najznačajniji spomenici materijalne kulture koji su sačuvani do danas su sinagoge i groblja. Na teritoriji bivše Jugoslavije najstarije sinagoge i najzanimljivije bile su u Dubrovniku iz XV veka i u Sarajevu iz XVI veka. Pored njih veoma lepe su i sinagoge sa početka XX veka u Novom Sadu i posebno, sinagoga u Subotici koja je jedna od najlepših u svetu. Sefardska groblja sa područja bivše Jugoslavije su zanimljiva, kako po obliku nadgrobnih spomenika, tako i po činjenici da je na tako malom prostoru vidljiv tako upadljivo različiti uticaj na stil kojim su spomenici građeni. Najpoznatije je jevrejsko groblje

to the territories of Macedonia, Serbia, Bosnia and Herzegovina and Dalmatia. Ashkenazim (Jews who come from the territory of Middle Europe and spoke mostly Yiddish or Hungarian) came during 18th and 19th century to the territory of Vojvodina and Slavonia.

A lot of material exists which proves that Jews have been present in the Balkans from long time ago. In smaller towns where they used to live even nowadays can be found some streets which kept the names like Jevrejska ulica (Jewish st.). In Belgrade e.g. exists "Jewish st." which can be found in the oldest maps under that name. In Dubrovnik there is Zidovska ulica (Jewish st.), as in Maribor and in other numerous places. In the areas which were under Ottoman authority existed "mahalas" - places where Jews used to live. In Bitola were well known mahalas where Jews from Portugal lived separately from Jews from Aragon. On the other hand, in the cities which were under Austro-Hungarian authority or under Italian there were separated parts for Jews - ghettos which were locked

Zsinagóga. — Синагога.

Üdvözlet Nagy-Becskerekéről.
Поздрав из Вел. Бечкерекка.

u Sarajevu sa nadgrobnim spomenicima bačvastog oblika. A ništa manje zanimljiva, stara i lepa su i groblja u Splitu i Dubrovniku. Veliku pažnju istraživača privlači nedavno očišćeno groblje u Nišu.

Na području bivše Jugoslavije, Jevrejima su bila dostupna slična zanimanja kao i u okolnim zemljama. Uglavnom trgovina i zanatstvo. Slobodnim profesijama i umetnošću, Jevreji počinju da se bave tek posle emancipacije i dobijanja građanskih prava u drugoj polovini i krajem XIX veka. Živeli su dosta izolovano zbog svojih običaja koje je nalagala vera, zbog nepoznavanja jezika lokalne sredine, a i zbog lokalnih propisa. S druge strane, trgovina i bankarstvo omogućavali su im veliku komunikaciju sa sredinom u kojoj su

during the night. Ghettos like that were in Dubrovnik, Split, Maribor and other cities.

The most important monuments of material culture which were preserved until today are synagogues and cemeteries. On the territory of ex-Yugoslavia the oldest and the most interesting synagogues were in Dubrovnik built 15th century and in Sarajevo built in 16th century. Also, very nice synagogues are from the beginning of 20th century in Novi Sad and especially the one in Subotica which was one the most beautiful ones in the world. Sefard cemeteries from the territory of ex-Yugoslavia were interesting, because of the shape of the gravestone and the fact that in such a small territory different influence on style which the stones were built with was so visible. The most famous one is Jewish cemetery in Sarajevo with gravestones in the shape of barrel. Not less interesting old and beautiful cemeteries were in Split and Dubrovnik. Recently cleaned cemetery in Nis attracted many explorers.

On the territory of ex-Yugoslavia, Jews had similar jobs as in the countries in the neighborhood. Mostly trading and crafts. Only after emancipation and receiving civil rights in the second half of the 19th century, Jews started working in free professions and arts. They lived very isolated

Велики Рабинер поздравља престолонаследника у име Јеврејске општине приликом његовог доласка 11/8 1913. г.

Le grand rabbin salue le Prince héritier au nom de la mairie israélite, à l'occasion de son retour le 11 Août 1913.

živeli a brojne i po Evropi razgranate jevrejske porodice su svojim karavanima i trgovačkim putovanjima, spajale Carigrad, Solun, Beograd, Beč i Amsterdam, kao i Dubrovnik, Sarajevo i Sofiju.

U gradovima u kojima su živeli, Jevreji su osnovali svoje opštine, imali sinagogu, groblje i brojna društva kroz koja se odvijala verska, humanitarna, kulturna delatnost, a u XX veku razvijaju se posebno omladinska nacionalna društva.

U održavanju jevrejske religije važno mesto ima čitanje,

because of their religious customs, lack of knowledge of the language of the locals and local laws and customs. On the other hand, trading and banking gave them opportunity for good communication with people in surrounding where they

used to live in. Numerous and in Europe big Jewish families with their caravans and trading travels connected Constantinople, Thessaloniki, Belgrade, Vienna and Amsterdam, as well as

Izdanje Egipatskog ekspedicionog korpusa 1918 g. za Palestinu. Važile do 1922 g.

pa je jasno da su jevrejske štamparije počele da rade odmah po otkrivanju štampe. Beogradski Jevreji mogu se pohvaliti da su rabini iz ovog grada svoje knjige objavljivali u raznim evropskim gradovima i to veoma rano: Meir Andjel objavio je prvu knjigu svojih dela 1593. godine u Carigradu, a drugu 1619. godine u Krakovu. Tekstovi veoma učenog i poštovanog beogradskog rabina Jehude Lerme, osnivača beogradske Ješive (teološke škole), objavljeni su u Veneciji 1647. godine. U XIX veku su Jevreji imali svoje posebno odeljenje u okviru Knjaževske štamparije, gde je štampano oko 100 knjiga. U

Dubrovnik, Sarajevo and Sophia.

In towns where they used to live, Jews organized their communities, had their synagogues, cemeteries and numerous societies through which they developed their religious humanitarian and cultural activities, and in 20th century developed youth organizations.

For preserving Jewish religion very important place is reading, so it is quite understandable how Jewish printing houses started to work right after the invention of the press. Belgrade Jews can be proud to say that the rabbis from this town published their books in various Eu-

WESTERN UNION

A. N. WILLIAMS
PRESIDENT

CLASS OF SERVICE

This is a full-rate Telegram or Cablegram unless its defined character is indicated by a suitable symbol above or preceding the address.

1201

(19)

SYMBOLS

DL = Day Letter

NL = Night Letter

LC = Deferred Cable

NLT = Cable Night Letter

Ship Radiogram

WP50 YUGOSLAV GOVT INTL=LONDON VIA WUCABLES 28 23 850A

YUGOSLAV EMBASSY= A

WASHDC= ★

1944 APR 23 PM 1 21

ASSOCIATION OF YUGOSLAV JEWS IN USA 381 FOURTH AVENUE
NEWYORK CITY REGARDING YUGOSLAV JEWS IN CROATIAN CAMPS GET
IN TOUCH WITH SIR HERBERT EMERSON=

JEVTIC

381 JEVTIC

THE COMPANY WILL APPRECIATE SUGGESTIONS FROM ITS PATRONS CONCERNING ITS SERVICE

I Medjunarodne AUTO I MOTO TRKE u BEOGRADU

3 - IX - 1939

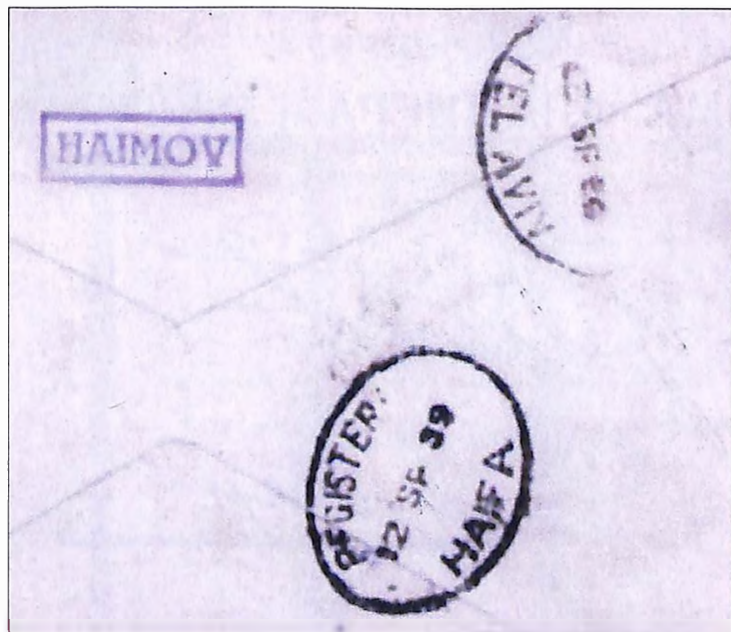
nekim knjigama objavljeni su spiskovi pretplatnika iz gradova sa Balkana i okolnih zemalja.

Jedna od poznatih porodica koja se vekovima bavila štamparstvom je porodica Haim Davičo. Član te porodice bio je David Haim,

ropean cities and in very early period: Meir Angel published his first book in 1593 in Constantinople and the second one in 1619 in Krakow. Texts of very educated and respected Belgrade rabbi Jehuda Lerma, founder of Belgrade Yeshiva (religious school) were published in Venice in 1647. In

19th century Jews had their own separated department in the Duke's Printing House, where were printed around 100 books. In some books were printed lists of subscribers from towns from the Balkans and neighboring countries.

One of the famous families which was in business of printing for centuries was family Haim-Davico. Member of that family was David Haim, well known for

poznat po svojim vezama sa Knezom Milošem. U Arhivu Srbije čuva se njihova prepiska. Na jednom pismu iz 1817. godine sačuvan je i pečat Davida Haima Daviča.

U arhivima je sačuvano dosta građe u kojoj ima i pisama i dopisa, pa je tako i u Jevrejskom istorijskom muzeju. Koverata sa markama i pečatima malo je sačuvano. Zato ima dosta memoranduma, obrazaca, formulara, dopisnica, razglednica, čestitki, ... Pored pisama iz I svetskog rata, za zbirku judaике posebno je zanimljiva prepiska vezana za Holokaust.

Milica Mihajlović, kustos JIM

his connections with Duke Milos. Their correspondence is kept in the Archives of Serbia. One of the letters there is from 1817 which was sealed by David Haim Davico's own seal.

In Archives can be found a lot of letters and postcards, as well as in the Jewish Historical Museum. Unfortunately, only few envelopes with stamps and seals were kept. But there are a lot of memorandums, forms, postcards, greeting cards... Beside the letters from the WWI, for the collection of Judaica especially was interesting correspondence during the Holocaust.

Milica Mihajlović, JHM curator

Штампане ствари

Краљ. срп. дворски ли-
стакларско-фарбарска

френши и стаклар
и лончарска фабрика

МАКСИМА ФЛАЈШЕРА и МАЈ

Господ.

Ваца У. Маловић

Зијерар

KRATKA ISTORIJA JUDAIKE

Teritorija Palestine pod osmanlijskom upravom krajem XIX veka bila je retko naseljena zemlja u kojoj je živeo oko 55.000 religioznih Jevreja, uglavnom u gradovima Jerusalemu, Safedu, Tiberiji i Hebronu. Posle 1880 g. priliv novih useljenika je osetniji, sa namerom novopridošlih da se bave poljoprivredom, zbog čega se otkupljuje zemlja od arapskih feudalaca, u čemu veliku ulogu ima kapital porodice Rotšild i Fondacija KKL.

U to vreme je zvanični turski poštanski sistem dozvolio, na bazi koncesija, rad još pet poštanskih službi: austrijske, nemačke, ruske, italijanske i francuske. Ove kompanije su imale svoje poverenike, i oni su skupljali poštu obično nedeljno i odnosili je do sedišta svojih kompanija, a istovremeno su isporučivali pristigle pošiljke. Postupak nije bio ujednačen: kompanije su upotrebljavale svoje marke koje su uglavnom bile zvanične marke matične države sa ili bez pretiska "Palestina", ili sa pretiskom nove vrednosti. Za poništavanje su upotrebljavani žigovi sa imenima polaznog mesta. Pored ovoga, postojala su i razna lokalna obeležja, tzv. poštanska manipulacija, a povremeno su upotrebljavane i posebne lokalne marke, žigovi i natpisi iz sabirnih mesta (latinicom i hebrejski).

Tih prvobitnih filatelističkih objekata, najranije filatelističke judaike, veoma je malo sačuvano, i tek posle I Svetskog rata, u toku britanske uprave, ustaljuje se uniformna poštanska služba, a za frankiranje se upotrebljavaju novoizdavane marke sa natpisom "Palestina".

Proglašenjem države Izrael 15. V 1948 g. emituju se i prve marke, i od tada počinje razvoj nacionalne filatelije jevrejskog naroda.

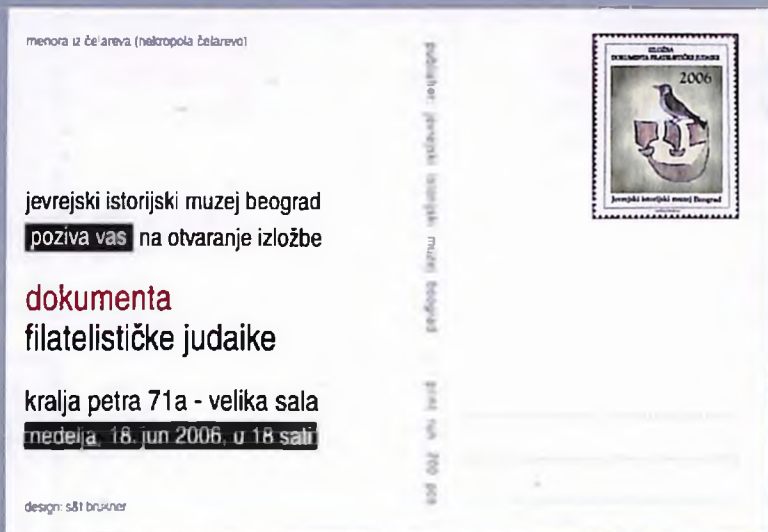
Izdanja carske ruske pošte iz 1909 g. sa pretiskom «Jerusalem» i «10 para»

Mirko Caran

IZOŽBA **DOKUMENATA** FILATELISTIČKE JUDAIKE EXHIBITION OF PHILATELIC JUDAICA **DOCUMENTS**

postcard - invitation card

special cancellaton (exhibition opening day)

artist stamps
philatelic project: mirko caran
art project: s&t brukner

JEWISH HISTORY MUSEUM BELGRADE

DOKUMENTARNI KARAKTER IZLOŽBE FILATELISTIČKE JUDAIKE

U savremenoj filateliji termin judaika označava sakupljački materijal u vezi sa jevrejstvom, ali i skup znanja i pojmova o poštanskom materijalu i različitim oblicima poštanske komunikacije koja se odvija među članovima zajednice, zatim iz zajednice ili prema zajednici odnosno pojedincima bez obzira gde se nalaze.

Ovako prihvaćen pojam judaika u filateliji predstavlja okvir za istraživanje veoma bogatog materijala sa područja zemalja bivše Jugoslavije, radi prikupljanja saznanja i beleženja materijalnih tragova o prisustvu Jevreja na ovim prostorima.

Ne udaljavajući se od suštine filatelije, kao osnove za naše interesovanje, potrebno je označiti bar približno, radi izbegavanja nedoumica, šta je i zašto obuhvaćeno ovom temom. Pre svega ovom korpusu pripadaju dokumenta poštanske istorije sa poštanskom markom i žigom kao bitnim obeležjima poštanskog saobraćaja.

Jevrejska država u modernoj istoriji postoji od 1948. godine, ali filatelistička judaika obuhvata

i poštanski materijal kojim na sebi nosi atribute vremena daleko pre njenog formiranja, vremena u kome su Jevreji učestvovali kao pošiljaoci ili primaoci ili su na samim pošiljkama apostrofirani na neki drugi način. Pored pisama, poštanske objekte čine i drugi dokumenti poštanski upotrebljeni opremljeni oznakama poštanskog rukovanja. Uz glavni zadatak da prenosi pošiljke, poštanska služba "odradjuje" i drugi, rekli bismo, ne manje važan zadatak, prenosa sekundarnih poruka u formi zanimljivih ilustracija, parola i sličnih sadržaja,

**Upraviteljstvo sabirnog logora
Jasenovac**

JEVREJSKI ISTORISKI MUZEJ - BEOGRAD

REG. BR. 936	POSREDOVAK 4.25-6-1/2 II	SI. NEGATIVAC
--------------	--------------------------	---------------

Katica Fuchs.

SAVEZ JEVREJSKIH DRUŠTVA JUGOSLAVIJE
ISTORISKO MUZEJ ZA ZEMlju

Reg. br. 936/33
K. don. K. 6

u *Vukovar*
ulica *El Gringa*

(SLUŽBENO PREGLEDANO)

Šalje: zatočenik br.: 55

ime i prezime: Maestro ili Albert

Draga gospodo,

*Karte prijatelji, pakete iz Zagreba
me. Soba Sava Schavi; Karta K. i
Nikola. Sve pozdravom i
Vas naravno to Jevrejski Albert*

Dne 28-IX- 1943

Pisanje je nagrada za dobar rad i vladanje, i daje pravo na primanje paketa.

(PREJELI)

UNION POSTALE UNIVERSELLE
PALESTINE

POST CARD CARTE POSTE

THE ADDRESS ONLY TO BE WRITTEN ON THIS SIDE

רק הכתובת תכתב בצד זה

يكتب العنوان فقط على هذه الجهة

*Cesar Quer Tel-Aviv
Schiffel Israel 33.*

G.

*Cesar Leopold
Novisad
Jugoslavia!
Ulica Jugoslovenska
Branjina!*

manje-više sofisticiranih, najčešće sa propagandnim, trgovačkim, vaspitnim ili političkim porukama.

Ideja da se iz zbirke Jevrejskog istorijskog muzeja u Beogradu i desetak privatnih kolekcija izdvoje poštansko-istorijska i srodna dokumenta uglavnom sa prostora jugoslovenskih zemalja bila je, da se novom filatelističkom percepcijom sagledaju i prikažu dokumenta o prisustvu jevrejskog življa na ovim prostorima. Izložena su lična pisma, trgovačka prepiska, dopisne karte, razglednice, računi poslani poštom, marke upotrebljavane za propisno frankiranje... Takođe je prikazan propagandni antisemitski materijal u vidu maraka i poštanskih razglednica (poznata serija maraka "Antimasonska izložba" iz vremena II svetskog rata). Interesantno je pratiti imena poznatih trgovaca, kulturnih poslanika, firmi itd. na pismima i dopisnim kartama još od XIX veka što sve svedoči o aktivnom učešću jevrejskog življa u javnom životu.

Počeci savremene judaике mogu se pratiti na prostorima jugoslovenskih zemalja od druge polovine XIX veka preko različitih dokumenata: pošiljaka koje su pojedinci, Jevreji, slali i primali u okviru obavljanja svoje delatnosti koristeći postojeće standardne načine, obraćanja različitim ustanovama, finansijskih dokumenata sa plaćenim taksama (fiskalije), kao i obim-

ne privatne prepiske jevrejskog živilja. Sačuvano je veoma malo klasične judaике, pisanih tragova o vezama jevrejske zajednice odavde sa Jevrejima iz Palestine.

Krajem XIX veka zvanični turski poštanski sistem dozvolio je - na bazi koncesija, rad još pet poštanskih službi na Levantu: austrijske, nemačke, ruske, italijanske i francuske. Ove kompanije su imale svoje poverenike koji su sakupljali poštu po naseljima, obično nedeljno, i odnosili do sedišta svojih kompanija, a istovremeno su isporučivali pristigle pošiljke. Postupak nije bio ujednačen: kompanije su upotrebljavale svoje marke koje su uglavnom bile zvanične marke matične države sa prepiskom "Palestina", ili sa prepiskom nove vrednosti, a za poništavanje su upotrebljavani žigovi sa imenima polaznog mesta. Pored ovoga postojala su i razna lokalna obeležja, tzv. poštanska manipulacija, a pored ovoga postojala su i razna lokalna obeležja, tzv. poštanska manipulacija, a pored ovoga postojala su i razna lokalna obeležja, tzv. poštanska manipulacija, a pored ovoga postojala su i razna lokalna obeležja, tzv. poštanska manipulacija.

Tih najranijih filatelističkih objekata, rane filatelističke judaике, sačuvano je veoma malo, i tek posle I svetskog rata, za vreme britanske uprave ustaljuje se jednoobrazna poštanska služba i za frankiranje se koriste novoizdavane marke sa natpisom "Palestina".

Proглашavanjem države Izrael 15. V 1948. godine emituju se i prve marke i od tada počinje razvoj nacionalne filatelije jevrejskog naroda.

Vojislav Begović

IZLOŽBA DOKUMENATA
FILATELISTIČKE JUDAIKE

EXHIBITION OF THE DOCUMENTS
FROM THE PHILATELIC JUDAICA

Izložena zbirka dokumenata filatelističke judaike predstavlja materijal iz više kolekcija, do sada uglavnom nepristupačnih za razgledanje. Odabirom ekspozicija za ovu izložbu spontano su formirane grupe prema osobenosti samog materijala što se koristi ovde za koliko-toliko sistematičniju preglednost.

Pošto je u savremenom shvaćanju filatelije napušten princip obavezujućeg, suvoparnog prikazivanja isključivo poštanskih maraka sa što manje pratećeg teksta (da se ne bi skretala pažnja sa samih maraka!), prihvaćen je skoro dijametralno suprotan pristup, što će reći da je dopušteno, čak i poželjno kombinovanje sa tekstom koji objašnjava istorijske činjenice vezane za poštansku

The exhibited collection of the documents of philatelic Judaica represents the material from various collections; most of them were inaccessible for viewing until now. While choosing exhibits for this occasion, groups were formed spontaneously according to the nature of the material itself, which we used later for systematic overview.

Since in modern perception of philately, the principle of committing, arid exhibiting of purely postal stamps with as less as possible concomitant text was abandoned (in order not to distract attention from the stamps themselves!), almost totally different approach was accepted, which meant that it was allowed, even desirable, combining with text which explained historical facts connected to postal stamp, its usage under certain circumstances, as well as social and historical frame of events which the stamp was testifying. Because of that reason, the

ПОЗДРАВ ИЗ ПРОКУПЉА 11. IX. 1900
 Кр. С. Хоровица Београд

*Синот падох на Рокан у Кожању Марко
 Вис. Сивама у Кутин са Гесом до зуба
 маду жабњак сирашња - бојинка. Од
 шурске и шурске разбога ме кутине
 дрвно и шањак ме јабљко. Поуцају
 шања меса и један ути и снагома а
 пујем у Равне шурале. На паак сивама и*

marku, njenu upotrebu pod različitim okolnostima, kao i društveni i istorijski okvir dogadjanja o kojima svedoči sama marka. Zbog svega ovoga pristup koji smo ovde i ovom prilikom odabrali skoro idealno se uklapa u ovakva razmišljanja i vidjenje filatelije, vidova i oblika poruka kao i upotrebe poštanskih maraka. Od značaja je što su pored klasičnih poštanskih maraka u filateliju uvršćene i fiskalije tj. taksene marke koje su dokaz plaćenih dažbina u odnosima dveju strana, što znači da je u odredjenom medjusobnom, pre svega poslovnom odnosu, podmirena i ta obaveza, isto kao i kod upotrebe klasičnih poštanskih maraka, koje su takodje vid regulisanih obaveza za korišćenje odredjenih usluga.

Izabrani pristup izložbenom materijalu omogućio je pojavljivanje i prikazivanje obilja materijala, izvan strogog filatelističkog okvira, koji snažno svedoči o pisanim tragovima u vidu najrazličitijih poruka i pošiljaka od sredine XIX veka pa do danas. Osnovni uslov za izlaganje u okviru ove zbirke je stro-

approach that we here and in this occasion have chosen almost perfectly fits to this kind of thinking and perception of philately, aspect and shape of messages, as well as the usage of postal stamps. It is important to mention that in philately, besides ordinary postal stamps were included fiscals, i.e. tax stamps which served as a prove for payments between two sides, which meant that in particular mutual and above all business relationship also that commitment was fulfilled as well as while using ordinary postal stamps, which were also aspect of regulated commitments for using certain services.

The chosen approach to exhibited material allowed appearance and presentation of plenitude of

go poštovan: svaki izloženi objekat se direktno ili indirektno povezuje sa prisustvom Jevreja na tlu jugoslovenskih zemalja, što je dalo mogućnost da se sačuvaju od zaborava nekada poznata i prisutna imena trgovaca, industrijalaca, lekara, kulturnih poslenika, firmi i tome slično.

Prihvatajući i poštujući ovaj princip, formirane su sledeće grupe:

Pisma sa odštampanim zaglavljem - memorandumom koji ukazuje na poreklo pošiljaoca (firma, radnja, advokatska kancelarija, fabrika i sl.)

Dopisne karte podeljene u dve grupe:

materials, taken out of strict philatelist frame, which strongly witnesses written trails like different messages and dispatches from the mid 19th century until today. The basic condition for this exhibition was strictly respected: each exhibited object directly or indirectly connects to presence of Jews on the territory of ex Yugoslavia, which gave the opportunity to mention once again the forgotten, once well known and present names of traders, industrials, doctors, cultural representatives, companies and similar.

Accepting and respecting this principle, the following groups were formed:

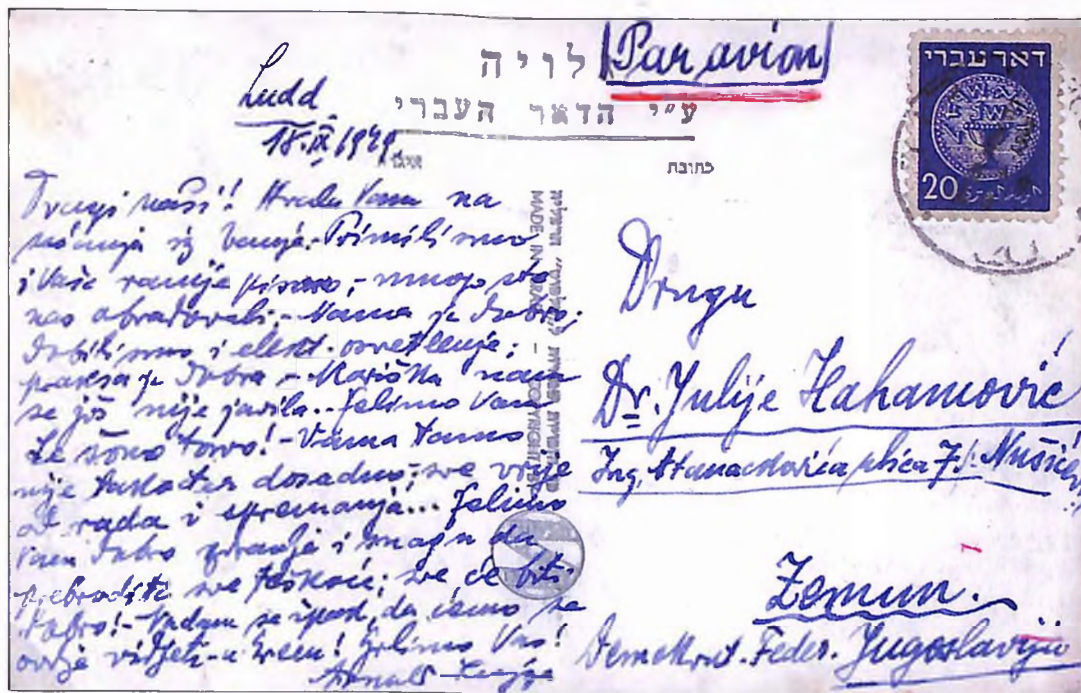
Letters with printed heading - memorandum which tells about the origin of the sender (company, shop, lawyer's office, factory and similar)

Postcards were divided into two groups:

- brojniju čine dopisne karte koje su štampale firme - na kojima su lepljene potrebne marke. Na takvim dopisnim kartama obično na prednjoj strani štampan je memorandum firme, a na

The most numerous group of postcards which were printed in the different firms - the stamps were stuck on them. On those postcards usually on the front side was printed memorandum of the firm, and on the back side was often a note like announ-

poledjini često i poruka npr. najavljanje posete trgovačkog putnika.

cement of the arrival of commercial person.

- manje brojnu grupu dopisnih karata, tzv. dopisnica - celina na kojima su uštampane potrebne marke, a poslovna poruka je dopisana naknadno. Ovakve dopisnice - celine korišćene su najčešće u privatnoj prepisci.

The smaller group of postcards known as postal stationeries on which were imprinted stamps, where the business message would be added later. This kind of cards - postal stationeries were mostly used in the private correspondence.

Poslovna prepiska se nalazi najčešće na posebnim obrascima sa odštampanim zaglavljem (memorandumom) na gornjem delu, koji su veoma često, naročito poslednjih godina XIX i početkom XX veka pored osnovnih podataka o pošiljaocu - firmi sadržali i veoma zanimljiv i dopadljiv likovni prikaz koji ukazuje na poslovanje, a če-

Business correspondence was often on special forms with printed headings on the upper part, which often included, especially in the last decade of the 19th century and in the beginning of the 20th century, beside the basic data of the sender/firm, very interesting and adorable artistic detail which represented business or gained quality recognitions.

sto i na osvojena priznanja za kvalitet. Takva trgovačka prepiska po pravilu je taksi-rana, pa je na taj način preko fiskalija, uključena u filateliju.

Dosta retka pisma iz različitih koncentracionih logora (II svetski rat) čiji pošiljaoci su skoro bez izuzetka kasnije pobijani. U ovu grupu spadaju i pisma ratnih zarobljenika, pripadnika Jugoslovenske kraljevske vojske.

Manji broj telegrama koji se uglavnom odnose na saopštenja o porodičnim događajima, ili sadrže vesti o saznanjima u toku rata.

Velika grupa materijala odnosi se na razglednice koje su izdavale knjižare i štamparije Jevreja i koje najčešće na poleđjini nose ime autora, izdavača ili fotografa. Radi pregledne identifikacije ovi dokazi autorstva su presnimljeni, uvećani i u vidu isečka montirani bočno uz razglednicu.

Razni vidovi antisemitskih poruka našli su mesto kao filatelistički materi-

That kind of commercial correspondence was taxed, so in that way, over fiscals, was included in the philately.

Very rare letters from different Concentration Camps (WWII) whose senders were almost all without exception killed. In this group belong the letters from the war prisoners, soldiers from the Royal Yugoslav army.

Small number of telegrams, mainly family correspondence, or news about events from the war.

Big amount of material in this exhibition are postcards published in the bookstores and printing houses owned by Jews, which usually on the back side had the name of the author, publisher or photographer. This data is enlarged and as a cutout appears beside the postcard for better overview.

Different aspects of anti-Semite messages found their place as philate-

jal (najpoznatija je serija maraka tzv. Antimasonska izložba 1942. godine).

Osnovni filatelistički materijal, same marke, nalaze se funkcionalno rasute na svim eksponatima, a grupisane posebno pokazuju hronologiju razvoja filatelije vezane uz jevrejski identitet sa ovih prostora prema Palestini i Izraelu.

Prateći materijal, malobrojni, predstavljen je unikatnim plakatom iz zarobljeništva, sa simboličnim svojeručnim crtežima pisama Jevreja oficira. Izložene su i medalje sa filatelističkih manifestacija koje je pre II svetskog rata osvojio g. M. Brukner iz Zagreba.

Izlagачka zamisao je ostvarena na

sledeći način: svi izložbeni eksponati su postavljeni na polukartonске listove formata A4 i zaštićeni su folijom. Prvi list sadrži samo tekst koji pruža osnovne podatke o celoj izloženoj zbirci i objašnjenja za pojedina izlagачka rešenja. Dalje, uz donji rub eksponata nalazi se pisani tekst (legenda) sa najnužnijim objašnjenjima o poreklu, primaocu, pošiljaocu i vremenu nastanka. Po potrebi su data neophodna proširenja podataka, najčešće radi ukazivanja na povezanost sa judaikom. Za svaku grupu eksponata, takodje, postoje posebni uvodni listovi sa bližim objašnjenjima koja ukazuju na eventualne specifičnosti proizašle iz mogućeg prisustva detalja. Sve to objedinjeno opravdava i objašnjava naziv izložbe.

lic materials (the most known are the series of stamps, known as Anti-Freemason exhibition from 1942)

Basic philatelist material, the stamps themselves, are functionally scattered through all exhibits. Grouped separately they are showing chronology of the development of philately connected to the Jewish identity from this area towards Palestine and Israel.

Accompanying material, a small amount of it is presented by unique pamphlet from the prison, with symbolic drawings of letters of officers who were Jews. Also, medals from philatelist exhibitions are here from Mr. M. Brukner from Zagreb who acquired them before the WWII.

The idea of exhibiting is presented in this way: all exhibits are put on hard paper, A4, and protected with foil. First paper includes text with basic data about whole exhibit collection

and explanation for some exhibit solutions. Then, beside the lower edge of the exhibit is written text (legend) with the most essential explanations about origin, receiver, sender and time of appearance. Sometimes the extension of data is presented, mostly to show connection to Judaica. For each group of exhibits there are also special introductory pages with closer explanations about eventual specifics which come out from the possible presence of details, and all this together justifies and explains the title of this exhibition.

IZLOŽBA / EXHIBITION:

Jevrejski istorijski muzej Beograd / Jewish History Meseum Belgrade

Dokumenta filatelističke judaike / Philatelic judaica documents

Menadžer izložbe / exhibition manager:

Aleksandar Saša NEČAK

ideja i koncept / idea&concept :

Mirko CARAN

Vizuelni identitet / visual identity:

Svetlana i Tugomir BRUKNER

Izložbene vitrine / exhibition frames:

PTT Muzej ZJPTT

KATALOG / CATALOG

Izdavač / publisher:

Jevrejski istorijski muzej Beograd / Jewish History Meseum Belgrade

Urednik / Editor:

Vojislav BEGOVIĆ

Prevod na engleski / english translation:

Julija i Ana CARAN

Tehnička podrška / technical supported by:

Darko TORGAŠEV

Štampa / printed by:

„ZLATNI PRESEK“ - Beograd

Tiraž / copies:

200

MAESTRO JEWELERS

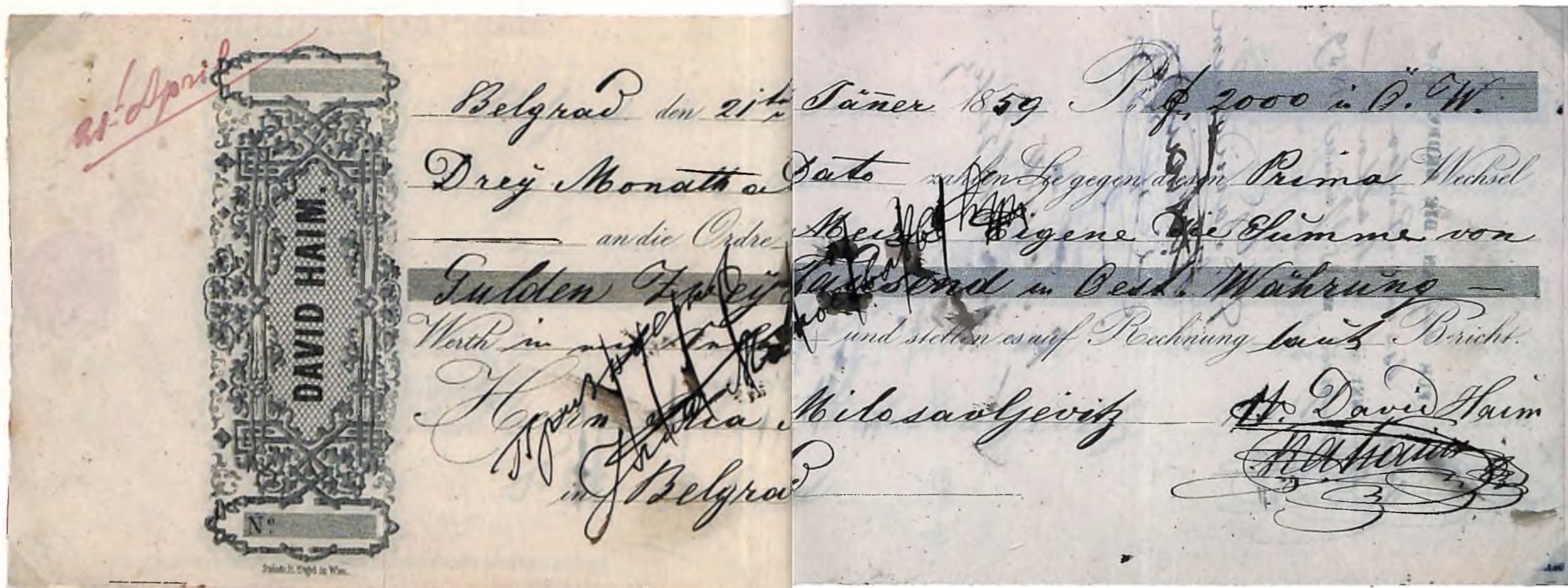
DONCAFÈ

Inspiriše život

Б'неи Б'рит Ложа Србија 676
B'nai B'rith Lodge Serbia 676

On the back side: Israel postage stamps No 1 printed in 1948 (before the end of the British Mandate), these were the first **issue** stamps created for the new nation of Israel. Because the Jewish leadership had not yet selected a name for their nation, they read "Doar Ivri" (Hebrew Post) rather than "State of Israel". The stamps depict coins from the wars of the Second Temple and Bar Kochba. These images are particularly appropriate for the time as they symbolized Jewish struggles toward and times of sovereignty.

Fiskalni dokument - menica izdata januara 1859.g. od strane Novčanog zavoda Davida Haima* u Beogradu Iliji Molosavljeviču Kolarcu na sumu od 2.000 guldena. Na dokumentu se nalaze potpisi zajmodavca i zajmotražioca.

*David Haim Davičo
oko 1780 - 1860.g.
Trgovac, menjač, prijatelj kneza Miloša Obrenovića
živeo u Beogradu, Zemunu i Beču.

מטבע ברוגזה
מתקופת המכביה
או המרד הראשון
הכתובת:
"ליאלת ציון"